

Z ZAGRANICY

Оксана Каліщук

Релігійний вимір українсько-польського історичного примирення

Процес історичного примирення народів лежить у фундаменті побудови об'єднаної Європи і порозуміння між поляками та українцями є складовою цього процесу. Не секрет, що впродовж століть спільної історії між сусідніми народами накопичилося чимало кривд, які так чи інак впливали на взаємини між ними. І подолати, змінити це – надзавдання. Примирення – це термін, що позначає зміну на краще у відносинах між особами чи групами, які перед тим ворогували між собою. Це поняття веде початок з християнських основ та ініціатив церкви. Теоретичним підґрунтям стала енцикліка Папи Івана XXIII “*Pacem in Terris*” (Мир на землі), проголошена 11 квітня 1963 р. У згаданій енцикліці серед іншого вказано, що між людьми все поширенішим стає переконання про неможливість розв’язання суперечок між народами за допомогою зброї і необхідності вирішувати подібні питання лишень через перемовини. Люди, відклавши страх, повинні перейнятися любов’ю, яка знайде втілення у лояльному різнобічному співробітництві, що несе зі собою багато блага.

Нагадаємо тезу Ярослава Грицака, яку він свого часу озвучив: “... вся ідея повоєнного примирення – це ідея, яка виходить з церковної практики. Сучасна Європа з її лозунгом “більше ніколи” почалася з французько-німецького примирення 1950-х. Її архітектами були Аденауер і де Голь, політики віруючі і практикуючі католики. Польсько-німецьке примирення – це справа в першу чергу польських і німецьких єпископів, які з 1960-х обмінялися листами із

формулою “Прощаємо – і просимо вибачення”. Один із публічних прикладів – це Комісія правди і примирення у Південній Африці, головою якої був єпископ Деймонд Туту”.

І саме у цьому контексті більш, ніж виправданим звучить зауваження Блаженнішого Святослава (Шевчука): “Говорячи про українсько-польські відносини, мені особливо впало у вічі, що останнім часом ніхто не згадує і не говорить про роль Церкви у стосунках між українським і польським народами”. І справді, значення християнських Церков у процесі українсько-польського примирення, на сьогодні недооцінене суспільством. Тож спробуємо визначити основні віхи.

Передовсім звернемо увагу на тяглість міжканонічного діалогу двох католицьких церков. Ієрархи Української греко-католицької церкви ведуть його ще від 22 травня 1945 р. (коли ще йшли депортації та не відбулося акції “Вісла”), коли у Папській колегії Святого Йосафата у Римі відбулася зустріч кардинала Августа Гльонда (August Hlond) та владики Івана Бучка. Вже сам факт цієї зустрічі, коли – як відомо – 1 листопада 1944 р. помер митрополит Андрей Шептицький, а практично всі греко-католицькі ієрархи були арештовані – є винятковим. Про деталі тих розмов нині ми знаємо мало; єдине що знаємо певно – обговорювали необхідність випрацювання моделі співпраці у нових геополітичних реаліях.

Наступним був обмін деклараціями українсько-польського взаємного прощення 1987 р. між кардиналами Мирославом Іваном Любачівським та Йозефом Глемпом (Józef Glemp). Символічно, що тоді як нагодою для обміну листами між польським та німецьким єпископатами було тисячоліття хрещення Польщі, приводом для кроків на шляху примирення між українцями та поляками стало тисячоліття хрещення Руси 988 р. Кардинал Юзеф Глемп промовив тоді надважливі слова: “Ми винні перед вами, брати українці, тому що ми не змогли впровадити в життя вчення, яке випливало з хрещення [...]. Маємо провини одні перед одними. А де є провини, там варто сказати: Прости нам, як і ми прощаємо”. На що пролунала не менш символічна відповідь тодішнього глави Української греко-католицької церкви кардинала Мирослава Івана Любачівського: “Ми протягаємо нашу братську руку польським братам на знак примирення, прощення та любові”. Глави обох церков однозгідно ствердили взаємну провину, оскільки церква не змогла впровадити в життя науки, яка випливає із спільної христової віри. І тут же, у контексті російсько-української війни, що триває, настановою звучать слова кардинала Юзефа Глемпа, коли той перестерігав перед спокусою порівняння й абсолютизування

терпіння: “Не можна нам піднімати торги, хто кому більше завинив. Це ні до чого не приведе. Особливо ми, духовенство, повинні знати, що ран, які загоюються, не можна роздряпувати. Подумаймо, що міг бути хтось третій, хто нас взаємно підбурював, аби виграти власні інтереси”.

Ця історична зустріч не мала шансів стати відомою серед широкої громадськості в Польщі, і тим паче в Україні. У Польській народній республіці в католицьких часописах, хоч і з елементами цензурування, промови обох екзархів були опубліковані; в Україні ж, де греко-католицька церква була на той час забороненою, про появу інформації про римські зустрічі, не могло бути й мови. Слід також враховувати, що офіційних документів тоді не було прийнято. Як слушно зауважив Станіслав Стемпень, позиції обох ієрархів не могли тоді відіграти такої ролі, як це сталося у випадку оголошення листа польських єпископів до німецьких 1965 р. Однак, вона віціліла, мала переломне значення у процесі взаємного поєднання і залишила слід у свідомості еліт – і української, і польської. І це найважливіше. Тоді, 1987 р., незадовго до падіння комунізму, про що навряд чи хтось міг тоді здогадуватися, ієрархи подали приклад можливості, а то й необхідності поєднання обох народів. Хоча й було чітке усвідомлення, що на той момент його не відбулося: «Все ж, ппори історичну зустріч у Римі в 1987 році польських та українських єпископів та виголошені там спільні заяви про взаємне вибачення і поєднання, а також попри підписання президентами Польщі й України декларації про польсько-українське поєднання в 1997 році у Києві у загальному сприйнятті поляків і українців поєднання не відбулося».

Перші роки незалежності характеризувало зближення обох держав передовсім на офіційному рівні. Роль церков зростала за наявності “важких питань”, які не вдавалося подолати урядовцям. Так, перипетії довкола 60-ї річниці Волинської трагедії вимагали кристалізації позицій; і саме у момент міжнаціонального діалогу релігійні структури проявили себе. До вшанування Волинської трагедії у 60-і роковини готувалися: УГКЦ, РКЦ в Україні, РКЦ в Польщі і Ватикан. Результат їх скоординованих зусиль втілювався у 1) “Посланні ієрархів Києво-галицької митрополії до українського і польського народів-братів у Христі”; 2) двох зустрічах груп, утворених Синодом єпископів УГКЦ і польською Конференцією єпископів РКЦ для взаємних контактів; 3) посланні Івана Павла II “До польського і українського народів”.

Ще у березні 2003 р. члени Всеукраїнської ради Церков і релігійних організацій оприлюднили спільне звернення до вірних у якому лейтмотивом звучали слова про визнання помилок попередніх поколінь, пам’ять про трагічні

події в українсько-польських відносинах та християнську любов, яку не повинне затьмарити почуття кривди.

Ідейним підґрунтям початку нового українсько-польського церковного діалогу стало оприлюднене у Львові 5 травня 2003 р. послання з нагоди 60-ї річниці Волинських подій “До українського і польського сусідніх народів-братів у Христі”, у якому відзначалось, що “українці і поляки устами своїх державних мужів декларують устремління творити добросусідські відносини та взаємно допомагати одне одному будувати краще майбутнє” та наголошувалося, що “без примирення в нас нема й не буде ні релігійного, ані державного майбутнього”. І саме у ньому зацентовано на початку нелегкого процесу, який повинен завершитися не лишень зовнішньополітичним, але й внутрішньо-, релігійним примиренням”.

Звернення ієрархів УГКЦ до українців та поляків залишилося без помітної реакції з польського боку. Коротку згадку про нього вмістило католицьке видання „Tygodnik Powszechny”, проте автор коментував не саме звернення, а лишень писав про українську (не)пам’ять про Волинь, полемізуючи з публікацією у греко-католицькій газеті “Арка”, і лише риторично запитував чи українські греко-католики почули главу своєї Церкви.

8–9 травня 2003 р. в Любліні відбулася перша зустріч груп, утворених синодом єпископів Києво-галицької митрополії Української греко-католицької церкви та Польською єпископською конференцією для взаємних контактів. Метою зустрічі було обговорення можливих форм засвідчення єдності народів та католицьких церков України й Польщі. Їх очолили владика Софрон Мудрий, єпископ-ординарій Івано-Франківської єпархії УГКЦ, та владика Ришард Карпінський (Ryszard Karpiński), єпископ-помічник Люблінської архієпархії РКЦ. У промові під час львівської зустрічі єпископ Софрон Мудрий, не зачепивши безпосередньо питання Волинської трагедії, розкритикував дії влади, як такі, що заперечували героїзм ОУН і УПА: “[...] хтось кинув кістку, щоб ми, наче голодні пси, жерлися між собою через Волинську трагедію. Чому не святкують ювілеїв кривавого знищення незалежної Польщі гітлерівськими німцями, спалення і знищення столиці Варшави, ювілеїв советських вивезень мільйонів цивільних і військових поляків у Сибір? [...] Мусимо зважати й на те, що одностороннє політичне вибачення волинської трагедії перед Польщею – це серцевий удар для українства і української ідеї, якого допустився політикум України, визначаючи весь національно-визвольний рух України злочинним. Тому одностороннього акту для такої трагедії Волині і подібних їм допускати не можна”.

Спільна заява про примирення між УГКЦ і Польською РКЦ, прийнята 28 червня 2003 р., як і взагалі участь церков у справі українсько-польського примирення, переводить дискусії в іншу площину, в якій заяви безвідповідальних політиків не мають провідних позицій.

Під час науково-конференції з промовистою назвою “Польське зазіхання на Волинь і українське право на оборону в роки Другої світової війни”, що відбулася 8 липня 2003 р. у Києві, було зачитано звернення архієпископа УАПЦ Ігоря (Ісіченка). У ньому наголошувалося на тому, що криваві конфлікти між українцями і поляками неодноразово використовувалися третьою стороною, яка керувалася принципом “Розділяй і володарюй”. Найчастіше цією стороною, за словами архієпископа, була Москва. Основну провину за трагічні події, що відбувалися у минулому, Ігор Ісіченко покладає на недалекоглядних польських політиків, які сторіччями намагалися говорити з українцями з позиції сили.

Уже аксіоматичним та загальноновизнаним став внесок в українсько-польське історичне примирення Святішого Отця Івана Павла II. Головну увагу у проповідях під час свого візиту до України і зокрема до Львова він приділив саме відносинам між українцями та поляками, їх нормалізації, підґрунтям якого повинне бути взаємопрощення складного суперечливого минулого. Під час Помаранчевої революції для більшості була неочікуваною та підтримка, яку виявила Києву Варшава. Наступним випробуванням на міцність стало вшанування Волинських подій. Тоді Папа безпосередньо долучився до історичної дискусії, яка розгорілася 2003 р., через своє послання до учасників урочистостей. 14 червня 2003 р., члени Всеукраїнської ради церков і релігійних організацій звернулися до Папи Івана Павла II з проханням своїм авторитетом долучитися до процесу українсько-польського примирення, що надасть йому виняткового значення і виміру, зробить нову сторінку українсько-польських взаємин взірцем для народів, які ще не винайшли формули примирення між собою”. Як відомо, тоді з’явилося послання Папи Римського. Головна ідея послання – очищення пам’яті про Волинські події від образи та помсти, потреба виховання народів у дусі єднання, без недовіри та насильства. “Висловлюючи задоволення з того, що християнські спільноти України й Польщі стали ініціаторами цього відзначення, щоб дати свій вклад для загоєння і зцілення ран минулого, заохочуючи обидва братні народи незмінно тривати у пошуках співпраці і миру”. І тут слід погодитися з висновком Романа Дрозда, що звернення заохочувало до подальших зусиль і вираз цьому дали ієрархи та духовенство, як от архієпископ Йозеф Желінський (Józef Żeliński), кардинал

Любомир Гузар чи кс. канонік Станіслав Бартмінський (Stanisław Bartmiński). Зрештою, відповіддю на заклик папи тлумачать і проповідь польового біскупa Війська польського Лешека Славоя Гльодза у Павлівці.

У червні 2005 року у Варшаві та Львові був проголошений спільний лист Синоду Української Греко-Католицької Церкви та Конференції Єпископату Польщі. Тоді обидві сторони вкотре повторили слова: “Прощаємо та просимо прощення!” – які раніше були фундаментом польсько-німецького примирення, з надією на те, що зараз принесуть плоди в українсько-польських відносинах.

В умовах наростання емоцій довкола 70-ї річниці Волинських подій участь у суспільному дискурсі Української греко-католицької та Польської римо-католицької церков виявилася надважливою хоч і неоднозначною.

Прикметно, що повторення запропонованої десятиріччя формули “пробачаємо і просимо пробачення” 2013 р. далось непросто навіть ієрархам. У березні 2013 р. провалилася спроба узгодження позицій УГКЦ та РКЦ, які з 2012 р. мали підготувати спільну заяву про Волинську трагедію. Архієпископ РКЦ в Україні Мечислав Мокшицький заклики УГКЦ про християнську оцінку подій оцінив винятково як риторику. Очільник РКЦ в Україні заявив, що замість спроб провести сумнівні паралелі між поведінкою поляків і українців у минулому, має бути “беззастережний осуд” ідеології, яка спричинила трагедію. Водночас львівський митрополит РКЦ Мечислав Мокшицький (Mieczysław Mokrzycki) вважав за потрібне сказати, що “українці масово співпрацювали з нацистами для масового вбивства євреїв”. Як відзначив львівський архієпископ РКЦ в Україні Мечислав Мокшицький, формула “пробачаємо і просимо пробачення” греко-католиків була нонсенсом: “Чи кожна зі сторін, яка мала б підписати листа, має моральне право на такі заяви? Потрібно знайти інші слова: перепрошую і просимо вибачення”. Прикметно, що згодом, уже 7 липня 2023 р., його позицію про невідповідність та неможливість застосувати в українсько-польському діалозі польсько-німецьку формулу “пробачаємо і просимо пробачення”, запозичену з листа польських єпископів 1965 р., з огляду на політику української держави, повторили у своєму зверненні родини жертв геноциду. Логіку подібних заяв увиразнює й текст кс. Анджея Пузона, з огляду на що дозволимо ширшу цитату: “Часто мандрую польськими цвинтарями Волині. Присутність на них то катехиза, то лекція історії. Хто не розуміє мови польських цвинтарів, той не розуміє Польщі! Адже Вітчизна це люди і могили. Польща є там, де польські цвинтарі. Зринають слова з “Червоних маків”: “Та земля належить Польщі, хоч Польща є далеко звідти. Бо свобода

хрестами міряють, історія має ту ваду”. Деякі люди говорять, що римо-католицький костел не пам’ятає про Волинь, про геноцид, вчинений українськими націоналістами на поляках Волині. Молитва у Порицьку заперечує такі тези. Рівно ж той шматок української землі належить до Польщі, бо тут спочивають поляки”.

Пропозиції Мечислава Мокшицького цілком прогнозовано викликала негативні відгуки української сторони. Як пояснював тоді глава УГКЦ Святослав Шевчук, формула запропонована римо-католицьким ієрархом виявилася неприйнятною, оскільки означала односторонні вибачення і ігнорування кривд з боку поляків. Тут найдоречніше послатися на оцінку листа українських єпископів греко-католицької церкви про Волинську трагедію, що її дав знаний польський інтелектуал Адам Міхнік (Adam Michnik). Він схарактеризував єпископське послання як апеляцію до притаманних людській природі раціональності та шляхетності, й висловив жаль, що львівський римо-католицький архієрей на цей лист зреагував вельми неприхильно. “Мова архієпископа – це не мова Івана Павла II; це радше мова тих, хто вперто шукає скалку у чужому оці”, – у підсумку зауважив польський інтелектуал. Прагнучи виправдати слова Мечислава Мокшицького деякі автори навіть нав’язувались до одного з останніх інтерв’ю кардинала Любомира Гузара, записаного у лютому 2014 р., у якому той висловив тезу, відповідаючи на питання про причини війни на сході України, що через війну Бог хоче нам щось показати і ми маємо повернути, поєднати, пробачити якісь.

На щастя, тоді слова про правду, поєднання і пробачення прозвучали у декларації ієрархів церков: “пробачення, братерство, співчуття, допомога і любов стають гідним і довготривалим фундаментом культури людського співжиття”. 28 червня 2013 р. у варшавському храмі Успіння Пресвятої Діви Марії Отців Василіян за присутності президента РП Броніслава Коморовського та його дружини, представників Сейму та Сенату, ієрархів РКЦ відбулася Панахида у наміренні 70 річниці волинської трагедії.

Очільник Української православної церкви Київського патріархату Філарет тоді у своєму зверненні щодо 70-ї річниці Волинських подій повторив услід за ієрархами інших християнських конфесій формулу прощення, необхідності наукових студій та розбудови добросусідських відносин. Тоді він висловив сподівання, що спільна участь українських та польських представників православного, греко-католицького та римо-католицького духовенства, спільна молитва та спільні заходи пам’яті стануть добрим прикладом і свідченням примирення: “Як вияв примирення та на знак готовності разом будувати краще

спільне майбутнє закликаю схилити голови в пам'ять про жертв, піднести за них свої молитви. Закликаю всіх українців та поляків зберігати в серці християнські слова: прощаємо і просимо про прощення. Історикам належить далі досліджувати причини, перебіг та наслідки українсько-польського протистояння, але чорні сторінки минулого не повинні бути визначальними для сьогодення і майбутнього. Зло ніколи не можна перемогти злом, а лише добром”.

У 70-ті роковини волинських подій відчутною була участь церкви у громадських ініціативах. Так, до прикладу, експерти згадують створення Громадського комітету «Примирення між народами», до якого увійшли Святійший Патріарх Київський і всієї Руси-України Філарет та Емеритований Верховний Архієпископ УГКЦ кардинал Любомир Гузар. Тож не випадково у заявах Комітету наскрізними були ідеї Божих заповідей та прощення.

Однією з форм подолання суперечок між українською та польською націями, запропонованою Церквою, стали спільні прощі. Жертви Волинської трагедії пом'янули під час єкуменічної молитви в рамках їх спільного вшанування українцями та поляками, ініційованого представниками інтелігенції Києва та Львова. В рамках громадської ініціативи відбулося два молебні – єкуменічний на кладовищі в селі Павлівка (Україна) та православний – на кладовищі у селі Сагринь (РП). Митрополит луцький і волинський Михаїл (Зінкевич) у дусі християнських цінностей дав пастирську настанову присутнім, що «не варто ховатися за віру чи національність, виправдовуючи свої гріховні вчинки, які спотворювали задум Божого творіння і навіть спонукає до людинобівства. А хто є людинобивцею? Диявол!... Нема виправдання тим, хто вчинив людинобівство, бо він заподіяв недобре Самому Богові, відібравши життя у ближньому... Нехай заповідь любові до Бога надихатиме нас прощати. І ми сьогодні просимо прощення за всіх».

Надважливою подією на шляху побудови добрих взаємин між поляками та українцями став заклик президії Польської єпископської конференції про польсько-українське примирення 24 червня 2016 р., який пролунав до 73-ї річниці волинських подій. Він був відповіддю на “Відкрите звернення” групи українських релігійних, культурних й політичних діячів, глав українських церков, адресоване провладі польської держави, духовенству, культурним діячам та усьому суспільству. У цьому зверненні, пам'ятаючи про Волинську трагедію та загибель багатьох невинних людей, його підписанти заявили: “Убивство невинних людей не має виправдання [...] Просимо прощення і рівною мірою прощаємо злочини і кривди, вчинені щодо нас, – це єдина духовна формула, що повинна бути мотивом кожного українського і польського серця, яке

прагне миру й порозуміння [...] Поки житимуть наші народи, доти нам болітимуть рани історії. Але житимуть наші народи лише тоді, якщо, попри минуле, навчимося ставитися одні до одних як рівні побратими”.

У відповідь на це звернення польські єпископи нагадали, що “християнське прощення – це безумовна цінність, яка охоплює навіть найбільші злочини, такі як вбивство невинних людей та геноцид, або примусове переселення”. Єпископи написали, що взаємне прощення між польським та українським народами – це особлива релігійна та моральна вимога, яка стоїть перед нами під час надзвичайного ювілею Милосердя, який ми переживаємо зараз”.

Віддаючи належне тут слід також згадати Звернення Блаженнішого Святослава та єпископів УГКЦ у Польщі, у якому серед іншого він вкотре згадав про давнього ворога польського і українського народів, що може панувати лише розділяючи, прагне роз’ятрити рани минулого, спровокувати новий виток напруги і ненависті та зруйнувати спільне європейське майбутнє.

Волинська рада церков з нагоди 73-ї річниці Волинської трагедії висловила консолідовану позицію (під нею підписалися керуючий Волинською єпархією УПЦ митрополит Ніфонт, Волинською єпархією УПЦ КП митрополит Михайл, Володимир-Волинською єпархією УПЦ архієпископ Володимир, ординарій Луцької дієцезії РКЦ єпископ Віталій Скоморовський, екзарх Луцький УГКЦ єпископ Йосафат, голова Волинського об’єднання церков ХВС-п’ятидесятників єпископ Михайло Близнюк, Волинського об’єднання церков ЄХБ єпископ Ярослав Троць, старший пастор АСД у Волинській області Анатолій Антонюк) щодо примирення та взаємопрощення й виконання християнського обов’язку – віддати шану всім загиблим мешканцям волинських територій, котрі не мали гідного поховання, “яких ми не ділимо за їх національною чи релігійною належністю”.

У 80-ту річницю Волинських подій, уже на тлі широкомасштабної російсько-української війни у спільній заяві ієрархи УГКЦ та РКЦ Святослав Шевчук та Станіслав Гондецький (Stanisław Gądecki) заявили: “Російська агресія проти України, що розпочалася 2014 року, а зараз набула форми повномасштабної війни, знову доводить, що примирення між нашими народами та співпраця вільної Польщі й вільної України – це необхідні умови миру в нашій частині Європи. В іншому разі карти розігруватиме “той третій”.

Коли ходить про роль церкви на шляху українсько-польського історичного примирення, то експерти звертали увагу на слабку заангажованість до нього православної церкви. І знаменно, що 2023 р. до урочистостей у Луцьку за участі президентів України Володимира Зеленського та РП Анджєя Дуди

приєднався Предстоятель ПЦУ Єпіфаній та католикос Вірменської апостольської церкви Маркос Оганесян і таким чином ця справа вийшла за межі католицького єпископату. Серед іншого, тоді Апостольський Нунцій в Україні архієпископ Вісвальдас Кульбокас (лит. Visvaldas Kulbokas) звернув увагу на фрагмент документу, підписаного в Україні: “Коли наші рани кровоточать, ми не маємо сил любити і продовжуємо кривдити один одного. Отже, ми потребуємо взаємного прощення. Потребуємо зцілення в наших серцях. Ми потребуємо любити і допомагати один одному”.

Підсумовуючи заходи до 80-тих рокових, один з учасників волинської дискусії, критично стверджував, що католицький костел промовляв голосом жертв; у той час як греко-католицький костел сховався за симетричністю, називаючи події українсько-польського протистояння “двосторонньою трагедією”. Вочевидь, такі чорно-білому оцінки не лише далекі від істини, а й не сприяють процесу порозуміння та примирення.

За останні десятиріччя українські церкви та польський костел перетворилися на досить серйозного актора соціально-політичного життя. Вони стали ініціаторами спільних наукових зібрань, праця євхаристійних конгресів, богослужінь і молитовних зібрань і, що головне, в душі християнської терпимості виплекані ідеї примирення та поєднання між українським та польським народами. Саме Церква мала б стати стримувальним чинником у зростаючій ескалації українсько-польського напруження. Співпраця діячів різних конфесій виявляє спільне бажання, підкріплене конкретними діями – знайти шляхи примирення на основі християнських законів.

Одним із важливих лейтмотивів сучасних українсько-польських між-державних та міжнаціональних відносин є історичне примирення. Не лишаються в стороні від цього процесу і релігійні діячі різних конфесій в Україні та Польщі. Активну увагу цьому приділяють християнські церкви, передовсім католицька, греко-католицька. В цілому священнослужителі обох церков обох країн притримуються та пропагують у суспільстві формулу, проголошену папою Римським Іваном Павлом II “Пробачаємо і просимо пробачення” і наголошують про це в своїх зверненнях, проголошених у 2005 та 2016 рр. Хоча навіть представникам церкви давалося не так просто дотримання цієї тези і навіть серед них час до часу переважали національні інтереси. Таким чином, релігійні громади в обох країнах притримуються позиції порозуміння та взаємопрощення.

Ключові слова:

українсько-польське примирення, волинська трагедія, Друга світова війна, Українська греко-католицька церква, римо-католицька церква, Україна, Польща

STRZESZCZENIE

RELIGIJNY WYMIAR UKRAIŃSKO-POLSKIEGO POJEDNANIA HISTORYCZNEGO

Jednym z ważnych motywów współczesnych ukraińsko-polskich stosunków międzypaństwowych i międzyetnicznych jest pojednanie historyczne. Przywódcy religijni różnych wyznań w Ukrainie i Polsce są zaangażowani w ten proces. Kościoły chrześcijańskie, przede wszystkim katolicki i greckokatolicki, zwracają na to szczególną uwagę. Ogólnie rzecz biorąc, duchowni obu Kościołów w tych krajach przestrzegają i promują w społeczeństwie formułę ogłoszoną przez papieża Jana Pawła II: „Przebaczamy i prosimy o przebaczenie” i podkreślają to w swoich przemówieniach w 2005 i 2016 roku. Nie jest to postawa jednorodna wśród przedstawicieli Kościołów i nawet wśród nich od czasu do czasu przeważały interesy narodowe. Niemniej wspólnoty religijne w obu krajach trzymają się stanowiska wzajemnego zrozumienia i przebaczenia.

SŁOWA KLUCZOWE:

pojednanie ukraińsko-polskie, tragedia wołyńska, II wojna światowa, Ukraiński Kościół Greckokatolicki, Kościół Rzymskokatolicki, Ukraina, Polska

ABSTRACT

THE RELIGIOUS DIMENSION OF UKRAINIAN-POLISH HISTORICAL RECONCILIATION

One of the important leitmotifs of modern Ukrainian-Polish interstate and interethnic relations is historical reconciliation. Religious leaders of various denominations in Ukraine and Poland do not stand aside from this process. Christian churches, primarily the Catholic and Greek Catholic churches, pay active attention to this. In general, the clergy of both churches in both countries adhere to and promote in society the formula proclaimed by Pope John Paul II ‘We forgive and ask for forgiveness’ and emphasise this in their addresses in 2005 and 2016. Although even church representatives found it difficult to adhere to this thesis and even among

them, national interests prevailed from time to time. Thus, religious communities in both countries maintain a position of mutual understanding and forgiveness.

KEYWORDS:

Ukrainian-Polish reconciliation, Volyn tragedy, World War II, Ukrainian Greek Catholic Church, Roman Catholic Church, Ukraine, Poland

AUTOR:

Oksana Kalischuk – dr hab., profesor Katedry Historii Ukrainy i Archeologii Wołyńskiego Uniwersytetu Narodowego im. Łesi Ukrainki.

e-mail: Kalishchuk.Oxana@vnu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1272-7920>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/rid/E-4566-2019>